

rozepsaly se všechny čelné české časopisy a rozepsaly se věcně, ačkoliv ne vždy správně pochopily jeho dosah a směr. Výtky a prudké polemiky vznikly většinou tak, že pp. referenti zapomněli si manifest důkladněji pročíst a promyslet, že nepochopili ani, jak si jím Skupina buduje celý nový představový a umělecký svět z jediného nového životního pocitu a jak organicky jej rozvíjí. Manifest mluví za sebe. Není třeba jej obhajovat. Proto reagujeme jen na nejtěžší omyly a prohřešky, jež se v referátech vyskytly, konstatující, že i mnoho správného a pronikavého bylo o něm řečeno.

1. Některé listy vytýkaly, že manifest řeší dlouze otázku sociální a filosofické základy nového umění, což je prý v literárním listě zbytečné: v manifestě mělo být více řeči o umění samém. Příznačné je, že tak soudí většinou listy měšťanské, které nechápou, že mladá poezie, rodící se ze sutin starých představových světů, jež jí nevyhovují, musí si tvořit celý svůj myšlenkový svět, své vlastní perspektivy, své světlo, musí si bolestně vybojovávat své místo ve zchaotizovaném světě, musí si tvořit svou sociologii i metafyziku, psychologii i estetiku. Nové obsahy duchovní lijí se do světa. Je nutno mít nové perspektivy, jimiž lze nové skutečnosti nazírat. Umění je dnes velkou funkcí společenskou a musí v sociálním vývoji spolupůsobit. Zdůrazňujeme proti teoretikům autonomie umění, tj. jeho nezávislosti na společnosti, tuto sociální jeho

funkci a jsme přesvědčeni, že tam, kde se řeší tento problém, nutno dát nová sociální hlediska.

2. Naproti tomu nám vytýkali komunisté, že jsme málo socialističtí, že je u nás názorový zmatek, a honosili se pevností svého stanoviska. Ovšem: jsou-li komunisté ujasněnější než my, není to jejich zásluhou. Přejali mechanicky hotový racionalistický systém Marxův — sami však k němu ničeho nepřidali. Je jim evangeliem, jež možno jen rozvádět a vykládat. Na svět dívají se cizí perspektivou. Nevytýkáme to těm, jimž systém úplně vyhovuje. Známe však mezi mladými umělci-komunisty mnohé, kteří mají ke komunismu své „ale“, jež však se neodvažují pronést veřejně, aby neuškodili v boji velké věci. My své „ale“ jsme řekli velmi určitě a jasně. Nám komunismus je zastaralou formou, v níž se projevila před lety velká sociální vůle. Podali jsme kritiku marxismu a postavili svůj nový, kladný sociální systém, jež jsme nazvali sociálním polyfonismem: svět je svaz miliónů odrůzených sil duchovních a hmotných, z nichž každá je spoluúčastná na vývoji světa; chceme tudíž proměnou všech těch sil hmotných i duchovních provést zlepšení světa.

3. Zde nasadili komunisté páky, aby náš klad podvrátili. Dokazují nám, že naše kritika komunismu je nesprávná. Řekli jsme, že historický materialismus, který považuje za hlavní příčinu světového dění hospodářskou produkci té které doby a který tudíž chce provést zlepšení světa jen změnou hospodářské soustavy, nás neuspokojuje. P. Čecháček v Proletkultu cituje z Engelse místo, kde tento teoretik komunismu soudí, že politický, právní, filosofický, náboženský a umělecký vývoj spočívá na hospodářském podkladě, že však všechny ty elementy působí přerozmanitě na sebe i na hospodářskou základnu — a že dějiny ovšem dělají lidé, ale v daném, determinujícím prostředí a na hospodářské základně, jež na vývoj nejvíce působí. Toto místo ze spisu staršího Engelse ovšem spíš svědčí, že naše kritika je správná — a ne že je pochybená. Engels zde právě tak jako v Komunistickém manifestu soudí, že základní ženoucí silou světovou je hospodářská produkce;

ta je základnou, z níž vyrůstá vše duchovní jako „nadstavba“, jež na hospodářské základně je naprosto závislá a bez ní nevysvětlitelná! V tom zůstal věren názorům svého mládí. Ale poněvadž vývojem zmoudřel, připouští zde i to, že ta duchovní nadstavba působí na hospodářskou základnu, ale zřejmě v míře velmi nepatrné, asi jen jako působí kořeny stromu na půdu, z níž rostou. Ale dnešní komunisté hlásí se ke Komunistickému manifestu a mladému Marxovi a Engelsovi, zamítajíce pozdější vývojová stadia svých mistrů. Byli jsme proto právi podniknout kritiku komunismu na základě Komunistického manifestu a mladého Marxe a Engelse — a naše nová koncepce polyfonického socialismu vznikla samostatně vedle marxismu — a ne z něho.

4. P. Čecháček vytýká nám myšlenkový eklektismus, když jsme sloučili hospodářskou revoluci s humanismem. Nepochopil, že je to organické dovršení základní naší nové koncepce, o níž zdržlivě mlčí, poněvadž neví, jak do ní. Náš socialismus chce hospodářskou revoluci, jež se ve světě už děje, urychlovat jak jen možno, aby pádem soukromokapitalistického systému padly hlavní přehradu mezi lidskými srdci, ale poněvadž víme, že na vývoj světový působí každý člověk, chceme, aby současně s hospodářskou proměnou šla ruku v ruce proměna lidských srdcí, jež by odstranila nebo aspoň zmírnila zaryté sobectví člověka. A pak: prohlašujeme určitě, že jsme si vědomi, že při prudším revolučním dění může téci lidská krev, ale my se stavíme proti tomu, aby se z tohoto strašného nutného zla dělal příkaz, jak to činí komunisté, toužící po vyvraždění měšťáků. My svým humanismem chceme toto zlo omezit na míru nejmenší anebo úplně je odstranit, poněvadž věříme se Šaldou v nekonečnou hodnotu každé lidské duše. A víc: my věříme, že i ve staré měšťanské společnosti je mnoho lidských hodnot, jež nejsou třídně měšťácké, že tyto hodnoty jsou věčné klady lidského ducha, že proto přejdou i do nové společnosti — a že kdyby byly zničeny, musily by se znovu pracně vytvořit. I to je polyfonie, jež chce užít pro budoucí vývoj všech dobrých

sil, jež tu jsou. Naše spojení revoluce hospodářské a humanismu není eklektismus myšlenkový, nýbrž jen domyšlení našeho jádra názorového. Víme, že by to pochopil i p. Čecháček, kdyby dovedl na malou chvílku prostě lidsky se podívat na svět a umění, kdyby mohl z hlavy vyhodit na chvílku komunistické trojúhelníky, které jsou požeňáním i kletbou tomuto bystrému člověku, jenž si vynucuje úctu svou strohou důsledností a suchou logičností.

5. Staly se pokusy přiřadit naše vyznání k určitým politickým stranám — a i k názorům teoretiků vysloveně měšťanských. Odmítáme tyto pokusy. Chceme humánní revoluci. Pouhý humanismus nám nestačí, neboť dobu bídy a utrpení lidstva nelze prodlužovat donekonečna.

6. Umělecky se vytýkalo manifestu, že jsme spojili své dnešní primitivistické umění s touhami po novém klasicismu, což prý se vylučuje jako oheň a voda. Nejsme toho názoru. Velké Hausensteinovo dílo *Barbaren und Klassiker*, v němž najdou skeptikové reprodukce plastik barbarských národů, jejichž vize světa se promítá tvarem sice primitivním, ale klasicky pevným a typickým, je toho důkazem nad jiné závažným. Anebo v díle Ch.-L. Philippa najdete druhý důkaz. Klasicismus není nám ovšem ani formálním absolutismem 18. století, ani tvořivým intelektualismem a strnulým tradicionalismem četných básnických škol francouzských. Nazýváme tak velkou vůli vybědnout z dnešní citové a myšlenkové i společenské anarchie a snahu syrové dnešní nové síly společenské sevřít v nových prostých, typických a všeplatných tvarech. Program je ovšem vždy maximální. K tomuto klasicismu teprve rosteme. Stačí zatím vůle, jež usměrní vývoj.

7. Nechce se nám reagovat na přihlouplé poprskávání různých literárních podomků — třeba takového Artuše Černíka — prostě proto, že tito lidé chudí duchem nedávají vůbec látky k diskusi, myslit neumějí a jen nadávají, pošklebují se a plivají na své odpůrce. Před těmito lidmi uzavíráme čistotně dveře.

A nechce se mi polemizovat s p. V. Dykem, který nás

soudí, aniž nás zná. Prý jsme zahrnuli napravo, vystřízlivěli z komunismu atd. Co slovo, to omyl. Radíme p. Dykovi, aby nás napřed poznal — a potom o nás psal.

(Host 2, str. 94–96, prosinec 1922)

Jiří Wolker: MANIFESTY

Manifesty byly, jsou a budou jen Jany Křtiteli každého nového uměleckého evangelia. Předcházejí dílo a mají jako takové za úkol urovnávat pro ně cestu, tj. vyzvednout jeho novum, podtrhnout směr a vymezit vztah ke skutečnostíem. Umělecké dílo (myslím tu dílo generace určitým způsobem organizované) snad usvědčí manifest, že se mýlil v teorii tvoření, v určení významu a výsledků, ale aťsi — vždyť nepsali jej kouzelníci, ale věřící lidé. V jednom však nemá manifest zklamat, má-li vůbec mít jaký praktický význam. A to v zásadním, které jsem už podtrhl a jež přeloženo do slov dneška zní: propagace a provokace.

Toto zase vyžaduje přímosti a jasnosti až do sebezapření a pisatelům bude tu více než jinde oklestiti se ode všech soukromých citeček, které vždy společnou věc zatemňují. Neplatí manifest umělcům, ale čtenářům, nesoudí se podle toho, co znamená, ale podle toho, co vyvolá.

Před půl rokem formuloval jsem na tomto místě umělecký a sociální názor komunistických umělců sdružených v Devět-sile. Myslím, že podařilo se tehdy část veřejnosti přesvědčit, že nové umění má právo být nekompromisně socialistickým a že skutečně o to usiluje. To byla propagace. Ankety, debaty, novinářské výpady donutily leckteré neuchopitelné přiznat barvu. To byla provokace. Snad se nezmýlím, když celý poslední manifest Literární skupiny, o němž chci pojednat,